

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Boeken over boekbanden: van mensenhuid tot borduurwerk

Damen, J.C.M.

Citation

Damen, J. C. M. (2024). Boeken over boekbanden: van mensenhuid tot borduurwerk. *Ip - Vakblad Voor Informatieprofessionals* , (2), 28-29. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3729734>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3729734>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Collectie Biblia Neerlandica, Antwerpen

Beide boeken bevatten de *Biblia: dat is, De gantsche Heylighe Schrift* (Deux Aes, Petrus Dathenus. Jan Paedts Jacobszoon en Jan Bouwenszoon, Leiden 1608). Alleen de boekomslagen zijn anders.

Nederlands Bijbelgenootschap, Haarlem

Allard Pierson/Universiteit van Amsterdam

Het Nieuwe Testament, dat is: Het Nieuwe Verbont onses Heeren Jesu Christi. Barent Otsz voor Jacob Pietersz Wachter, Amsterdam 1621. *De CL. psalmen des conincklijcken propheten Davids* (Petrus Dathenus). Barent Otsz, Amsterdam 1621.

BOEKEN OVER VAN MENSENHUID

De Nederlandse arts en anatoom Andreas Vesalius, geschilderd door Jean-Baptiste Bertrand, verricht een autopsy – een boek van Vesalius in Brown University Library blijkt in een boekband van mensenhuid te zitten.

Eerst de uitgave over de boekbanden van mensenhuid: *De pelle humana* (Over de mensenhuid). Een veel gekker boekje dan dit is niet te koop. Er zijn veel bibliofielen in de wereld. Dat zijn meestal verzamelaars van bijzondere boeken, en binnen die mensensoort zijn er mensen die bijzondere boekomslagen sparen. Al eeuwenlang blijken sommigen daarvan een fascinatie te hebben voor boekomslagen die niet van dierenleer maar van mensenhuid zijn gemaakt. Met *De pelle humana* hebben Peter IJsenbrant en Ed Schilders een beredeneerde bloemlezing gemaakt van berichten over dit fenomeen. Op het eerste gezicht lijkt dat een grabbelton van citaten. Is het meer?

Macaber

In het voorwoord schets de Tilburgse chirurg Anne Roukema de 'vaak macabere geschiedenissen en verhalen waarin, tot ver in de negentiende eeuw, allerlei bibliofiele verzamelaars de huid gebruikten als een romantische metafoer om favoriete boeken uit hun eigen bibliotheek te verfraaien'. Nuchter constateert hij: 'Chirurgisch-technisch is het verwijderen van mensenhuid niet veel ingewikkelder dan het villen van een konijn.'

PMF-test

Rond boekbanden van mensenhuid doen veel vreemde verhalen en niet te verifiëren claims de ronde. Sinds 2014

Informatieprofessionals zijn specialisten, en velen van hen zijn mateloos geïnteresseerd in een specialistisch onderwerp als bijzondere boekbanden. Vorig jaar verschenen over dit onderwerp twee boeken die ieder op zich heel bijzonder zijn: het ene boek gaat over boekbanden van mensenhuid, het andere over geborduurde boekbanden.

Jos Damen

Hoofd bibliotheek & ICT van het Afrika-Studiecentrum, Universiteit Leiden

KB, Den Haag

P.C. Hooft, *Emblemata amatoria/Afbeeldinghen van minne/Emblemes d'amovr.* Willem Jansz Blaeu, Amsterdam 1611. Liedboek van Elisabet Reid, 1618-1624.

Arthurus Dentus, *Voet-pat der eenvoudigher menschen. Ofte Den conincklijcken wech tot den hemel.* A. van Herwijck, Utrecht, voor H. Laurensz, Amsterdam, 1614. *Biblia dat is De gansche Heylige Schrift.* Uldrich Cornelisz, Leiden, voor J.E. Cloppenburch, Amsterdam, en I.J. Canin, Dordrecht, 1615.

KB, Den Haag

Voor-, achter-, rug- en slijkant van hetzelfde boek.

BOEKBANDEN: TOT BORDUURWERK

is er gelukkig de zogeheten peptide mass-fingerprinting (PMF)-test, waarbij met een minimum stukje leer van het boekomslag kan worden bewezen of de band van dieren- of van mensenhuid is. Wat leren de 134 korte teksten in dit boekje ons? Allereerst, en dat is de toegevoegde waarde ervan, dat er een hoop onzin over het onderwerp wordt verkocht. Daarnaast verdelen IJsenbrant en Schilders de bloemlezing in nuttige categorieën als 'looien', 'gewaarmarkt' en 'provenance'. Ten derde bevat de uitgave een mooi lijstje van de achttien geverifieerde banden die door de PMF-test zijn gekomen. Zeventien daarvan liggen in Amerikaanse bibliotheken, eentje in de KBR, de Koninklijke Bibliotheek van België – een boek van arts en anatoom Félix Vicq d'Azyr.

36 'portretten'

Van een heel andere orde is *Kijk mij! Geborduurde boekbanden 1585-1670* van Marike van Roon. Formaat, aanpak en omvang van het boek zijn compleet anders (groter, systematischer en dikker). Overeenkomsten zijn er ook. Want ook dit boek is specialistisch en gedegen. Van Roon is dé expert op het gebied. Ze is kunsthistoricus, was eerder verbonden aan de Universiteitsbibliotheek Amsterdam en het Allard Pierson, en promoveerde op katholiek textiel. Een boekenkast van kennis valt om in dit boek, maar Van Roon weet al die kennis goed te doseren en te duiden door

in 36 'portretten' van boekbanden het fenomeen van geborduurde boekbanden onder de loep te leggen.

Van Roon: 'Geborduurde boekbanden uit de Nederlandse zeventiende eeuw zijn zeldzaam. Dat is niet verbazingwekkend: borduurwerk in gouddraad en zijde, vaak met pailletjes en pareltjes bezet, is heel kwetsbaar.' Als je dan ook nog weet dat de boeken intensief werden gebruikt, is het een wonder dat Van Roon erin slaagde om 36 van die banden te vinden, te identificeren en in dit boek uitgebreid te beschrijven.

Gulden snede

Met misschien wel tweehonderd afbeeldingen is *Kijk mij!* een echt bladerboek. Van Roon spuit haar kennis op een mooie manier, en in elk hoofdstuk legt ze een prima link met zowel de geschiedenis van het boek en de kunstgeschiedenis als de historische werkelijkheid. Bij boek 10: 'Dit boek is zonder twijfel een huwelijks-geschenk geweest' – en vervolgens laat ze de speculaties en toeschrijvingen zien. In het hoofdstuk over de gulden snede vertelt ze over de afwerking van boeken en komt 'de versierde snede' ook ter sprake. Sloten, hoeken en plaatjes, gouddraad en pailletten – alles komt aan de orde. Dit boek is veel breder dan de ondertitel 'geborduurde boekbanden' doet vermoeden.

Dit artikel vind je inclusief linkjes in het archief op informatieprofessional.nl. <

'Wat leren de 134 korte teksten in dit boekje ons? Allereerst dat er een hoop onzin over het onderwerp wordt verkocht'

Kijk mij!

Geborduurde boekbanden 1585-1670 | Marike van Roon | Sterck & De Vreese | hardcover 9789464710571 | € 35,00 | 216 pagina's

De pelle humana

Over de mensenhuid als boekband – Feiten of fabels | Peter IJsenbrant & Ed Schilders | Stichting Desiderata | hardcover 9789083340203 | € 18,50 | 80 pagina's

'Sloten, hoeken, gouddraad en pailletten – dit boek is veel breder dan de ondertitel "geborduurde boekbanden" doet vermoeden'